

**WALLU
VALPIO**

TAMMI

MINUN TIENI

MIKA LÄTTI

**WALLU
VALPIO
TAMMI MINUN TIENI
MIKA LÄTTI**

TAMMI
HELSINKI

© Mika Lähti ja Tammi 2020

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-04-1221-0

Painettu EU:ssa

”Minulla on vain yksi elämä, ja elän jokaisen päivän vain yhden ainoan kerran. Kaikkien riskienkin uhalla otan siitä irti minkä saan.”

JOSEF KIRSCHNER (*Egoistin päiväkirja*, s. 59)

”Koskaan ei ole liian myöhäistä halata toisianne.”

HARRI NIEMI

PROLOGI

”Et kyllä rupea vittu minun taksiini kuolemaan”, puhisi taksi-kuski, joka kiidatti minua Haartmaniin sairaalan päivystykseen. Oli vuosi 2019 ja täysi härdelli päällä. Aikaisemmin päivällä olin hoitanut eduskuntavaalien tentin vasemmistoliiton ehdokkaana ja *Selviytyjät Extra* -ohjelman kuvaukset Kimmo Vehviläisen, Kim Heroldin ja Miska Haakanan kanssa Serenan kylpylässä Espoossa. Kävimme läpi finaalijakson, sillä olimmehan kaikki olleet mukana varsinaisten *Selviytyjien* kaksi kuukautta kestäneissä kuvauksissa Caramoanin saaristossa Filippiineillä keväällä 2018. Ohjelma oli tosi suosittu ja teki minusta pitkää aikaa koko kansan julkiksen. Mummot ja lapset tunnistivat minut taas, kun polttelin tupakkaa kantapaikkani Pub 99:n portailla Mannerheimintien ja Runeberginkadun risteyksessä. Tämä ei hivellyt egoani vaan lisäsi kiirettä ja säätöä. Olinhan ollut mediamaailman sekatyömies jo 1990-luvun lopulta asti ja juossut siitä lähtien kauhuissani kuin cityrusakko kaikenlaisissa kissanristiäisissä. Toki myös tykkäsin ammatistani, koska sain elättää itseni olemalla oma itseni. Pääasiallinen työni oli olla humalassa ja aukoa päätäni televisio- ja radio-ohjelmissa.

Mutta nyt olin heikossa hapessa. Olin jotenkin sinnitellyt ja hoitanut edellä mainitut velvollisuuteni, mutta romahdus tuli kantapubissa. Tuntui, ettei ollut ollut yhtään sekuntia vapaata pitkään aikaan. Juhlittuakin oli tullut. Yritin normalisoida tilanteen juomalla siideriä ja lukemalla iltapäivälehdet. Ne rauhoittavat

aina. Mutta nyt eivät yhtään. En pystynyt olemaan paikoillani. En saanut henkeä. En uskaltanut mennä kotiin, koska siellä ei ollut ketään. Tuntui siltä, että jokainen hengenveto oli viimeinen kuin Jean-Luc Godardin samannimisessä leffassa.

Pyörin pubissa monta tuntia, ja kädet puutuivat. Piilouduin välillä vessaan ja polvistuin pöntön taakse. Yritin hengittää rauhallisesti, mutta paniikki ei lähtenyt pois. Oli pakko soittaa Salarakkaalle: ”Nyt tulet tänne! En uskalla sanoa noille viinureille, että tänne minä kuolen!”

Salarakas tuli, ja pian painoimme tuhatta ja sataa Haartmanin sairaalaan. Taksikuski ei halunnut ruumiita juuri pestyyn autoonsa. Ei etenäkään minun kaltaiseni julkkiksen ruumista.

Kurvasimme suoraan sairaalapäivystyksen eteen. Juoksin tiskille ja ruinasin itselleni happinaamaria tai paperipussia, johon hengittää. Päivystyksen henkilökunta otti rauhallisemmin. En saanut happinaamaria enkä rauhoittavaa piikkiä. Hoitsut käskivät istumaan ja odottamaan vuoroani odotusaulassa. Haukoin henkeä ja tein kuolemaa ihan paniikissa. Onneksi Salarakas oli vierelläni.

Ikuisuuden kuluttua hoitsut ottivat sydänäänät ja verikokeet. Sitten taas odotettiin ja odotettiin. Se oli samanlaista tylsää odottelua kuin Filippiineillä *Selviytyjien* kuvauksissa. Nyt ei tosin päässyt mereen lilluttelemaan, vaan tarjolla olivat vain sairaalan kylmät penkit. Lopulta lääkäri kutsui minut huoneeseensa, ja hengityskin alkoi vähän tasaantua. Jos kuukahtaisin, oli sentään ammatillaisia ympärillä. Ihan niin kuin oli ollut Pub 99:ssäkin.

Lääkäri tenttasi puoli tuntia. Mikä on jutun juoni? Olenko käyttänyt huumeita? Epäilin itse kuuluisaa paniikkikohtausta. Ei, se ei ollut se. Lääkärin mukaan paniikkikohtausta kestää enintään tunnin, mutta minulla se oli kestänyt yli kuusi tuntia. Lisäksi sydänääneni, pulssini ja veriarvoni olivat hyvät. Minulla olisi kohta burn out. Jos en rauhoittaisi menoa, minulta lähtisi kohta järki ja henki.

Ei minulla ollut aikaa rauhoittua. Luonani asui kalenteritonttu, joka merkkasi minulle töitä jokaiselle päivälle. Ja se johtui siitä, että olen patologinen joo joo -mies. Kun minua pyydetään johonkin

puolen vuoden päästä tehtävään duuniin, sanon joo joo, jotta pääsen eroon tilanteesta. Mutta lopulta kalenteritonttu potkii minua perseelle ja lupaukset on lunastettava. Miten tämä oli mahdollista? Miksi juuri minä sain tehdä kaikenlaista mukavaa televisiossa, radiossa ja musiikkimaailmassa? Olinhan vain timpurikoulun käynyt lähiöjätkä Rajatorpasta, joka oli haaveillut työttömän elämästä. Ihmettelin myös sitä, että olin elättänyt itseni julkkisammattissa jo yli parikymmentä vuotta, vaikka julkkiksen keskimääräinen elinkaari oli raamatulliset seitsemän vuotta. Tein itseni tunnetuksi rokkipiireissä Lepakossa ja kaapelikanava MoonTV:llä, ja minusta tuli superjulkkis *Far Out* -ohjelmassa. Muistan ohjelman tuottajan Saku Tuomisen sanat ennen tämän suosituksen ohjelman alkamista Maikkarilla: ”Varaudu siihen, että ensimmäisen *Far Outin* lähetysten jälkeen et enää käytännössä voi vastata puhelimeen. Olet julkista omaisuutta. Sinua ei unohdeta enää koskaan. Ei hyvässä, ei pahassa.”

Sain myös paljon etuoikeuksia. Sain yleistä hyväksyntää, ja naiset olivat kiinnostuneita. Vihdoinkin. Olinhan ryhtynyt tavoittelemaan tätä asemaa jo Myyrmäen yläasteella, kun ryhdyin pelleksi välttääkseni koulukiusaamisen ja saadakseni tyttöjen huomiota. Mutta olinko silti edelleen tämä Rajatorpan pelle? Tämä aknenaamainen ja kekkoslaseja käyttävä luokan lyhin poika – tytöt mukaan lukien – joka pelasti itsensä sanan säilällä kiperistä tilanteista? Minuthan tunnetaan ”The Wallu Valpiona”, joka tilataan viihdyttämään kansaa, kun halutaan paikalle sopivan äkkiväärä pahis, jonka suusta tulee arvaamatonta läppää.

Sairaalakeikka pysäytti minut ainakin hetkeksi miettimään, mitä tämä elämäni oikein oli. Olinko vain laskelmoiva hedonisti, joka käytti julkista asemaansa hyväksi kerätäkseen itselleen taloudellista hyötyä ja tyydyttääkseen seksuaalisia tarpeitaan? Halusinhan jäädä eläkkeelle jo 40-vuotiaana, ja olenhan julistautunut nylonsukka- ja säärifetisistiksi. Olen myös kohdellut läheisiä kehnosti ja tatuoinut ex-naisten nimet vasempaan kylkeeni. Kaikkein tunnetuin tatuointini on ÄITI. Se oli anteeksipyyntöni äidille, koska

hän on joutunut kestäämään kaikkein eniten tempauksieni vuoksi. Ehkäpä minun pitäisi pyytää anteeksi myös muilta läheisiltäni ja etenkin ex-naisiltani. Tämä kirja antaa siihen hyvän mahdollisuuden. Toivottavasti.

Aion myös vastata solvauksiin, joita somessakin esitetään nimettöminä. ”Wallu Valpio on turha julkkis! Hän ei ole oikeasti tehnyt elämässään yhtään mitään!” Kerron nyt kaiken, mitä olen elämässäni tehnyt ja millainen on ollut minun tieni. Äitiäni Leenaa siteeraten ”tieni on ollut melko kuhmurainen”, mutta te lukijat saatte itse päättää. Esittelen nyt elämäntarinani syntymästä tähän päivään. Kerron läheisistäni ja paikoista, jotka ovat minulle tärkeitä. Kerron musiikkimaailmasta, jossa olen elänyt ja joka pitää minut edelleen hengissä. Luettelen lähes kaikki tekemiseni, jotta voitte arvottaa minut protestanttisen työetiikan hengessä. Olenko kunnan ihminen vai mätäpaise?

Annan myös kasvot julkisuudelle. Etenkin vuosituhannen vaihteen hulluina vuosina, jolloin julkisuus oli todella kipeä. Kerron, miltä tuntuu omistaa privaattikortti Tiger-yökerhon VIP-tiloihin ja nahkavippi Tavastia-klubille.

Olen käyttänyt elämässäni niin paljon erilaisia päihteitä, ettei minun pitäisi olla enää olla hengissä. Saatattekin ehkä hämmästyä sitä suoruutta, jolla kerron tästä kaikesta. Pelästyäkin hieman. Mutta ei hätää. Tämä on itsensäpaljastajan kirja. Jos totuus ei kestä päivänvaloa, niin Wallu Valpio kestä sen kyllä. Tykkäsitte tai ette. Kohta tiedätte minusta ihan kaiken ja ehkä vähän liikaa. Näinköhän minulla on enää töitä tämän kirjan julkaisemisen jälkeen. No, onneksi minulla on Turkin-kämppä ja Fiskarsinmökki. Muutan sinne, jos joudun työttömäksi. Siitähän olen aina haaveillutkin. Ja se vallan käykin nykyään hyvin, koska myönnän vauhtini hidastuneen. En ole enää villi poika Punavuoresta, vaan viidenkymppin rajapyykkiä lähestyvä herrasmies Töölöstä. Keskityn mieluummin olemaan tyttärelleni isä, johon voi luottaa ja jonka kanssa voi pelata sulkapalloa kerran viikossa. En ole silti luovuttamassa. Tämä elämäkerta on siitä elävä todiste... Nyt Zoom H1n

-nauhuri päälle, siideripullo auki ja käsijarru irti. Tässä se nyt on. Syväluotaus Wallu Valpion elämään Jyväskylän keskussairaalaan viihteen mysteeriseen maailmaan. Itkekää ja naurakaa. Hävetkää ja kiroilkaa. Itse en aio hävetä, mutta kiroilla kylläkin. Nyt mennään tyyliin My Way! Wallu Valpion tielle! *Minun tielleni.*

I

JYVÄSKYLÄ

SYNTYMÄ JA LÄHES KUOLEMA

”Mitkäs mahdollisuudet tästä on sitten selvitä jossain vaiheessa? Olikohan ne nyt 50–50 tai 60–40? Mutta kuitenkin silleen, että olisi voinut käydä vaikka kuinka huonosti.”

LEENA VALPIO, ÄITI

Oli syyskuun seitsemäs päivä vuonna 1973. Radiossa soivat Fredin Niin paljon kuuluu rakkauteen ja Alice Cooperin Billion Dollar Babies. Biologinen isäni Olli Pispala lähti töihin hotelli Hospitzin portieriksi ja äitini Leena Virtakainen jäi kotiin potemaan kipeää mahaansa. Mahakivut yltyivät, ja äitini oli pakko lähteä miehensä työpaikalle. Äiti ei uskaltanut olla yksin. Hän lepäsi portsareille varatussa taukokuoneessa, ja biologinen isäni otti takkeja vastaan ja antoi niitä takaisin. Hän saattoi saada tippiäkin ja kehuja siitä, että oli vesiurheilumiehiä.

Äidin vatsakivut pahenivat, ja hän pakotti Ollin tilaamaan taksin. Biologinen isäni ei olisi halunnut jättää työpaikkaansa oman

onnensa nojaan, mutta yhdessä silti lähdettiin Jyväskylän keskussairaalaan. Taksikuski painoi tuhatta ja sataa, jottei vauva syntyisi taksiin. Ei haluttu syntyviä vauvoja taksiin. Ei etenkään tulevaa julkkista. Tällaisesta ei ollut tuolloin hajuakaan, eikä äidilläni vatsakipujen laadusta. Äidin vatsakivut olivat polttoja. Päästiin keskussairaalaan ja synnytysosastolle. Äidin ei ollut tarvinnut kuin asettua selälleen, kun minä puskin jo maailmaan. Se oli nopea synnytys. Halusin nopeasti elävien kirjoihin. Olin ihan tavallinen pötkylä. Vähän ruipelo ehkä vain. Painoin 3 250 grammaa ja pituuteni oli 52 senttimetriä. Hamusin äidin tissille ja vapauteen.

Mutta siihen se vapauteni tyssäsi vähäksi aikaa. Alkoi hieman vaarallisempi tapahtumaketju. Huomattiin, ettei kaikki ollut kunnossa. Minut vietiin tutkimuksiin, ja sattumalta oli erikoislääkäri paikalla. Hän teki oikean pikadiagnoosin. Minulla oli märkä aivokalvontulehdus. Se oli hengenvaarallinen tauti vajaan vuorokauden ikäiselle vauvalle. Minulla oli 50 prosentin mahdollisuudet selvitä hengissä, ja huonostikin voisi käydä. Voi, voi. Olin haaveillut elämäni ensimmäisestä drinksusta eli imaisusta äidinmaitoa, mutta minut laitettiin teho-osaston happikaappiin. Olin heikossa hapsessa ja happikaapissa. Myös äitini oli huonossa kunnossa. Hän horjui seiniä pitkin ja itkuisena taksilla kotiin. Maailma pyöri päässä, ja lapsi oli henkiiieverissä teho-osastolla. Mitään muuta ei ollut tehtävissä. Nyt piti vain odottaa. Kun olin viidettä päivää happikaapissa 11. syyskuuta 1973, radiossa kerrottiin Chilen presidentin Salvador Allenden kuolleen. Halusin oikeudenmukaisuuden voittavan maailmassa, mutten voinut tehdä mitään asian hyväksi. Lojuin happikaapissa ja lääkityksessä vielä kahden viikon ajan. Jotenkin sentään pystyin edesauttamaan kanssaihmisteni hyvinvointia. Äiti kävi katsomassa minua joka päivä ja toi mukanaan valtavan satsin äidinmaitoa. Teho-osaston hoitaja syötti maitoa minulle, mutten jaksanut millään kaikkea. Äiti toi rintamaitoa niin paljon, että synnytyslaitoksen kylmäkaapit olivat pian täynnä. Olisi sitä tissimaitoa kai voinut myydäkin, mutta äiti antoi ne yleiseen käyttöön.

Näin sain tarjota elämäni ensimmäisen kierroksen synnytyslaitoksen vauvoille. Itse mitään ymmärtämättä vahvistui samalla vasemmistolainen ideologiani. Heikommista oli pidettävä huolta, vaikka olisi itsekin heikossa hapessa.

Yhtenä päivänä lääkäri sitten sanoi, että poika oli kunnossa. Äiti ja biologinen isäni hakivat minut kotiin. Tämän sairauden takia kävin kontroллеissa vielä monta kertaa vuosien aikana. Aivokalvontulehdus ei todellakaan ole mikään leikkitauti.

Tässä kohtaa voisin juksata, että muistan kotiintuloni ja sen, kuinka löysin oman käteni, mutta olin ihan tavallinen vauva. Söin tissimaitoa, vedin unta kuulaan ja tuotin sinappia. Kerron paljon mieluummin lyhykäisesti sukuni historian ennen syntymääni.

Lähdetään liikkeelle isovanhemmista. Oman äitini äiti, mummoni Kerttu Tolkki, tuli evakkona Elisenvaarasta Karjalasta Kanta-Suomeen. Sanotaan, että sodat ovat kaiken kehityksen alku ja juuri. Hemmetin sodat ovat vaikuttaneet radikaalisti minunkin olemassaolooni. Äitini isä ja tuleva pappani, Simo Virtakainen, työskenteli postiauton kuljettajana Jyväskylässä. Hän tapasi evakko-Kertun asemaravintolassa, jossa tämä työskenteli. Rakkaus leimahti, ja pariskunta meni naimisiin. He asettuivat asumaan Simon synnyinkotiin Palokkaan. Simo kävi töissä, ja Kerttu jäi kotirouvaksi. Elettiin metsän ja eläinten keskellä. Oli porsaita, kanoja ja kissoja. Oli myös koirat, sekarotuinen Pörri ja skotlanninpaimenkoira Lei. Sitten alkoi syntyä lapsia. Äitini Leena syntyi vuonna 1951. Hän sai kaksi veljeä ja yhden siskon. Toinen äitini veljistä kuoli ennen Leenan syntymää.

Simo eteni postiautonkuljettajasta esimieheksi ja palasi viimeiseksi työvuosikseen alkuperäiseen duuniinsa. Tämän hän teki siksi, että pääsi aikaisemmin eläkkeelle. Kun lapset lähtivät maailmalle, eläimet hävitettiin kissoja ja koiria lukuun ottamatta. Kerttu meni ompelijaksi Karjalan Pukuun.

Äitini Leena Virtakainen kävi neljä vuotta kansakoulua ja kuusi vuotta tyttölyseota. Sieltä hän siirtyi Oriveden opistoon opiskelemaan kuvaamataittoa. Taidemaalaria äidistä ei tullut, mutta silti

erittäin kuvauksellinen henkilö. Oriveden opistosta äiti jatkoi Rantasipin ammattikurssilla Viitasaaren. Tämä valinta vaikutti radikaalisti äitini ja tietysti myös minun elämääni. Ammattikoulusta hän pääsi töihin hotelli Jyväshoviin. Tämä legendaarinen hotelli ja ravintola oli perustettu vuonna 1936, ja siellä laitettiin alulle Jyväskylän suurajot. Siellä laitettiin käytännössä alulle myös minut äitini ja biologisen isäni toimesta.

Biologinen isäni Olli Pispä syntyi maalikuussa vuonna 1950 Pispalassa Tampereella. Hänellä oli sisko ja veli. Biologisen isäni isä Jani Pispä, joidenkin lähteiden mukaan John Pispä, oli syntynyt Kansas Cityssä Amerikoissa ja palannut kuusivuotiaana Suomeen. Kaimani Jani Pispä kävi maanviljelyskoulun ja teki sekalaisia töitä. Hän kuoli paksusuolen syöpään, kun Olli Pispä oli kuusivuotias. Hänen äitinsä elätti yksihuoltajana kolmea lastaan kaiken kykynsä ja vointinsa mukaan. Perhe muutti kilometrin päähän Ollin syntymäkodista Pispan talosta Tahmelaan. Pispan sukuhan on legendan mukaan antanut nimen koko Pispalalle. Nimi Pispä tulee siitä, että sukutalomme kerrotaan olleen Turun piispan majapaikkana, kun tämä hengenmies vieraili Sisä-Suomessa. Nähtävästi biologisen isäni suku eleli ihan mukavasti Pispalanseudulla. Oli ollut iso talo ja torppareita. Suvun omaisuus hupeni ajan myötä, ja siitä on jäänyt jäljelle vain porvarillinen uho. Syitä siihen en ryhdy tässä spekuloimaan, vaikka olenkin sanonut lehtihaastattelussa, että ”oli katsottu parhaaksi kaataa koko suvun omaisuus kurkusta alas”. Jokaisella suvulla on legendansa, ja minä olen saanut osan geneistäni Pispoilta. Se on fakta. Olen minä vierailutkin Pispalassa. Olen soittanut keikan Kari Peitsamon kanssa Vastavirtaklubilla, saunonut Suomen vanhimmassa yleisessä saunassa Harjussa ja heittänyt samassa paikassa petankkia *Imagen* toimittajien kanssa.

Biologinen isäni oli vikkellä ja liikkuvainen poika. Näin minulle on kerrottu. Hän kävi kansakoulun Pispan koulussa ja yritti käydä oppikoulua Tampereen lyseossa. Ei siitä mitään tullut. Hän jäi luokalleen ja sai sitten fudut. Olli Pispä jatkoi Teiskon yhteiskoulussa, ja sieltäkin tuli fudut. Hän yritti vielä sisäoppilaitostyylistä

opiskelua Kiukaisten yhteiskoulussa. Sieltäkään ei tullut päästötodistusta, ja hän siirtyi töihin Tampereen Stockmannille. Biologisesta isästani tuli somistaja, eli hän väsäsi kauppojen näyteikkunoita. Stockmannilta hän meni armeijaan ja palveli asevelvollisuutensa loppuun laivastossa.

Olli Pispala oli menestyksekkäs vesihiihtäjä. Hän edusti Tampereen Voimistelijoita ja vuodesta 1967 lähtien Tampereen Vesikiittäjiä. Hän voitti Suomen B-mestaruuden kuvioissa vuonna 1969 ja hypyissä vuonna 1971. Vuonna 1972 hän oli Suomen rankinglistalla neljäntenä hypyissä tuloksella 37,8 m ja edusti Suomea yhdeksässä maaottelussa. Urheiluosaavutusten takia Jyväshovin omistaja johtaja Pentti Barck värväsi hänet töihin hotelliinsa. Pentti Barck oli rallimiehiä, mutta myös Jyväskylän vesihiihdon napamiehiä. Jyväshovissa oli useita vesihiihtäjiä töissä, koska siellä oli helppo järjestää työajat harjoitusten mukaan. Siksi Olli Pispala tuli hotelli Jyväshovin logistiikkamies eli autonkuljettaja.

Äitini oli jo töissä Jyväshovissa ja tutustui työkaveriinsa. Tämä oli helppoa, koska oli samat ja ihmeelliset työajat. Disko oli auki kolmeen asti yöllä, ja sitten kopisteltiin kotiin nukkumaan. Siinä ei ehtinyt muita ihmisiä nähdäkään. Työkavereiden kanssa pyrittiin vapaa-ajallakin, ja työpaikan sisällä muodostui useita pariskuntia. Kai siinä jotain muutakin täytyi olla kuin talon tavat. Olli Pispala oli lihaksikas urheilija ja äiti kaunis nuori nainen. Jos katsoo valokuvia, olen ihan biologisen isäni näköinen. Geeneilleen ei todellakaan voi mitään. Olli Pispala ja Leena Virtakainen rupesivat seurustelemaan ja elelemään vapaiden nuorten elämää. He eivät menneet koskaan kihloihin tai naimisiin.

Kaikki muuttui, kun äitini tuli raskaaksi 22-vuotiaana. Äidin mukaan olin vahinko, mutten ala viillellä sen takia ranteitani auki. Kukapa meistä nyt niin suunniteltu olisikaan. Ei edes Jeesus-lapsi. Pyhän Marian raskaus tuli ihan varmasti täytenä pommina myös timpuri Joosefille. Aborttia äiti ja biologinen isäni eivät edes harkinneet. Vanhempani halusivat pitää minut. Ja kun minä synnyin, he olivat kovin nuoria. Vähän yli parikymppisiä. He osasivat olla

jo työelämässä ja käyttäytyä muutenkin kuin aikuiset. Lapsen tuleminen oli sitten ihan eri juttu. Niin se aina on. Lapsen kanssa törmätään aivan uusiin asioihin, joita kukaan ei ole opettanut. Lapsi on täysin avuton ja vanhempiensa vastuulla. Olivatpa he kuinka tumpeloita tahansa.

YKSINHUOLTAJAN KAHDET KÄDET

”Ei juodessa tule paljon jälkikasvut mieleen.”

OLLI PISPA, BIOLOGINEN ISÄ

Asuimme yksiössä Vapaudenkadulla Jyväskylässä. Minun vapauttani rajoittivat pinnasängyn laidat ja liikuntakyvyttömyyteni. Hiljalleen tajusin, että jos itkin tai nauroin, sain huomiota. Huomiota kannatti saada. Sillä sai ajettua omaa etua ja vietyä vanhempia kuin pässiä narussa. Minut kastettiin kristinuskoon, ja minusta tuli Jani Petteri Pispä. Jani tuli jo kuolleelta Amerikan-ukiltani. Petteri oli äidin ja Olli Pispän yhteinen päätös. Pispä oli sukunimeni. Myös muussa kuin minun maailmassani tapahtui asioita. Heavybändi Twisted Sister perustettiin ja ensimmäinen kaupallinen mikrotietokone julkistettiin markkinoille.

Perheidyllimme ei ollut kuitenkaan naistenlehtikelpoinen. Jo ennen syntymääni biologinen isäni oli vetänyt kaksin käsin viinaa, ja minun ilmestyttyä kuvioihin ryppyreissut lisääntyivät. Biologinen isäni oli harvoin kotona. Tuli ja meni miten sattui. Väkivaltainen hän ei ollut, mutta humalassa täysin holtiton. Yhteiselämästä ei

tullut yhtään mitään, vaikka hän yrittikin hoitaa minua. Biologinen isäni on pitänyt minua sylissään. Olen nähnyt siitä valokuvan. Äiti on vieressä. Minua katsellaan. Muistoni ovat valokuvia kansioissa.

Pari tapausta lopettivat Olli Pispän isyysrimpuilun. Äiti sai puhe-
lun uudelle työpaikalleen kukkakauppaan entiseltä työkaveriltaan hotelli Jyväshovista. Biologinen isäni oli jättänyt minut vaunuissa ravintolan ulkopuolelle. Joku entisistä työkavereista pelasti minut pakkasesta, ja äiti haki lopulta kotiin. Biologinen isäni oli pelti kiinni, ja nyt ei enää hyvä heilunut. Viimeinen töppäys sattui, kun olin jo konttausiässä. Äidin tultua kotiin oli vessan ovenkarmin alta puskenut vettä eteiseen. Minä olin nukkunut eteisen patterin vieressä nurkassa. Biologinen isäni oli sammunut ammeeseen, ja vettä tuli yli emalilaitojen. Seuraavana aamuna äiti antoi keyyen kenttäpotkaisun biologisen isän pyllylle ja nosti hänen tavaransa yksión ulkopuolelle. Olli Pispaa ei laskettu enää sisälle, ja siihen loppui meidän kolmen yhteinen elomme.

Tähän kohtaa elämäni liittyy uni, jota olen nähnyt aikuisikäni asti. Unessa on perheriita. Äiti yrittää paeta rappukäytävään, ja isä puukottaa äitiä pohkeeseen. Painajainen toistuu ja toistuu. Se on mustavalkoinen ja hallitsematon ampiAISINVAASIO. En oleta unen olevan totta. Se on vain lapsen alitajuista ymmärrystä siitä, että äiti on hieman väsynyt ja ettei kaikki ole ihan kunnossa. Mutta tämän painajaisen takia minulla on fiksaatio pieniin asuntoihin, joissa on kaikkea muuta paitsi valkoisia pintoja. Pitää olla tummanruskeaa ja lämmintä. Pitää olla pieniä koloja ja pesiä, jonne voi piiloutua. Niin saan palattua aina lapsuuteeni. Siihen tuttuun ja turvalliseen. Ei tarvitse olla enää huolissaan. Saa jätskiä aamiaiseksi, eivätkä rahat lopu koskaan. Ammeet saavat toki olla valkoisia. Niistä ei ole jäänyt traumoja. Muutenkin lapsuuteni oli tavallinen ja turvallinen äitini ansiosta.

En ole uskaltanut kysyä unesta äidiltäni. Meillä on ylipäättään hyvin jännä suhde. Emme ole oikein koskaan keskustelleet vakavista asioista. Eikä varmasti tulla koskaan keskustelemaankaan. Olemme virallisia. Tärkeää on vain se, että elämän elementit ovat

kasassa. On asunto, ravintoa ja rahaa. Ei tarvitse löpistä mitään ylimääräistä. Totta kai joskus asiat pursuavat yli äyräiden ja tulee huudettua molemmin puolin. Mutta tunnekuohujen tasaannuttua voidaan taas jatkaa virallisella linjalla. Olemme äiti ja poika. Mutta nytkin on ollut jo liikaa lässyttämistä. En ole koskaan kutsunut äitiäni äidiksi. Hän on ollut aina Leena.

Leenasta tuli konkreettisesti yksinhuoltaja, vaikka sitä hän oli käytännössä ollut jo syntymästani lähtien. Biologista isääni kiinnostivat enemmän toiset naiset, vesihiihto ja alkoholipitoiset juomat. Leenan kiinnostuksia ei paljon kysely. Elimme kaksistaan. Leena joutui tekemään kaksin käsin duunia, jotta sai pidettyä huolta taloudesta ja minusta. Varmasti se ei ollut helppoa. Kaikki vastuunkanto oli hänen harteillaan. Niin se on jokaisen normaalin vanhemman harteilla. Leena on sanonut, että minäkin olin ihan normaali lapsi. Kasvu sujui kehityskaaren mukaisesti, eikä tarvinnut olla sinänsä huolissaan.

En juuri sairastellut. Oli toki nivustyrä, mutta muuten olin saanut sairastelusta tarpeekseni happikaapissa. Tykkäsin istuskella sinivalkoisella potalla ruskean sohvamme edessä pienessä olohuoneessa. Olin housut kintussa. Nauroin ja vilkuttelin Leenalle, kun hän otti valokuvan. Muutenkin olin iloinen potalla. Sitten tuli tyrä, ja suolet puski ulos sisuksista. Itkin ja itkin. Leena kiikutti minut sairaalan päivystykseen. Pääsin leikkausjonoon, ja meidän käskettiin palata kotiin. Leikkaus olisi joskus puolen vuoden päästä. Leena ei suostunut viemään minua kotiin ja lisäsi panoksia. Hän uhkasi lähteä itse ja jättää minut sairaalaan. Hän ei uskaltanut viedä kipeää lasta kotiin. Pitkän väittelyn jälkeen minulle saatiin leikkausaika seuraavalle päivälle, ja niin tyräjärjestelmäni saatiin kuntoon. Leena on tiukka pimu. Oikea leijonaäiti. Jatkoin pottahymyilemistäni housut kintuissa. Etenkin kun sain jäätelön päästyäni sairaalasta. Opin kävelemään ja puhumaan. Näistä taidoista Leena kyllä saisi vielä harmaita hiuksia.

Minut tunnetaan julkisuudessakin kaverina, joka syö kuin hiiri ja vain joka kolmas päivä. Ruokatottumuksiani on päivitelty

iltapäivälehtien palstoilla. ”Hän syö aivan liian vähän ja korvaa aterioita alkoholilla.” Näinhän se tuppaa menemään. Löytyyköhän tälle syytä lapsuudesta? Join tissimaidot kiltisti. Söin mössöt ja soseet. Nälkää en ole nähnyt, vaikka Leenan kertoman mukaan meillä oli niukkaa biologisen isän lähdettyä. Yksinhuoltajan tuloilla ei paljon käyty ulkona syömässä. Tosin se ei ollut muutenkaan yleistä 1970-luvulla. Jossain vaiheessa Leenalla ei ollut töitä eikä rahaa ollenkaan. Silloin oli pitänyt sekoittaa kuivaa pullaa maidon sekaan, kun ei ollut mitään muuta. Leena ei kehdannut pyytää rahaa kotoaan, koska Simo-papalla oli tuomitseva asenne kerjäämistä kohtaan. Leenan piti hakea rahaa sosiaalitoimistosta, jotta pärjäisimme. En usko köyhyyden tai minkään muunkaan ulkopuolisen seikan vaikuttaneen siihen, että menetin vähitellen mielenkiintoni ruokaa kohtaan. Se ei ollut alun perinkään nirsoilua. Se on vain yleispätevä osa minua. Minusta tuli todella huono syömäri. Leena joutui päivittäin taistelemaan syömisteni kanssa, ja se oli molemminpuolista tuskaa. Voi, voi. Leenan elämä oli muutenkin yhtä puurtamista, ja nyt tuli vielä tämä kulinaristinen pommi tai enemmänkin papatti. Leena hoki: ”Syö, syö, nyt syöt. Kyllä syöt. Syö!” Istuin puolikin tuntia syömättä. ”Jos syöt viisi lusikallista, niin pääset pois. Halusin päästä leikkimään, ja söin väkisin. On hirveää jynssätä lihanpalaa hampaiden välissä. Se ei häviä mihinkään vaan sitkistyy palloksi. Sen nieleminen on aivan hirveää. Ennemmin syljin lattialle. Enkä todellakaan syytä äitiäni. Jokainen vanhempi tekee noin. Minäkin olen tehnyt oman tyttäreni kanssa. Minulla on vain erilainen elimistö. Se ei tarvitse viittä ruokailua päivässä ja kotikaljaa päälle. Minun elimistöni rakastaa nestepitoisia keittolounaita.

Leena on myöntänyt, että sukurasite on edesauttanut huonoa syömistäni. Hänen itsensä oli pitänyt syödä lautanen aina tyhjäksi. Jos hän ei syönyt, Simo-pappa huusi, että ”syöt nyt, syöt nyt, syöt nyt!” Simo-pappa oli ottanut jopa pääläestä ja leuasta kiinni ja tehnyt syömisliikettä. Leenan oli ollut pakko syödä. Taaskaan en syytä ketään. Simo-pappakin oli oppinut käyttäytymismallinsa omilta

vanhemmiltaan. Ei niihin aikoihin ollut edes ruokaa, jota laittaa suuhun, saati nirsoilla sen kanssa. Olemme sosiaalisia eläimiä, ja myötäilemme ympäristön käyttäytymismalleja. Harva meistä on yksilö ja oma itsensä. Ja yli yhden sukupolven loikat toimivat. Jos Simo-pappa oli liian tiukka tyttärelleen, minulle hän oli jopa liiankin kiltti. Ehkä hän pehmeni vanhemmiten.

Ehkä yksinhuoltajaäidillä on epätasaisemmat mielikuvat, mutta minusta kotonamme oli romanttista, todella turvallista ja rauhallista. Asuntomme oli pieni mutta viihtyisä. Leenalla oli sänky. Sen alta vedettiin laatikko, ja siellä olivat minun vilttiketjuni. Unirätti ja pesä. Laatikossa sai maailman parhaimmat unet. Kotona oli muutenkin vähän hippimäinen tunnelma. Nykyiset Kallion pikkuhipsterit tykkäisivät varmasti seinäkokoisista syysmaisematapeteista, kukkaverhoista ja pinnatuoleista. Yleistunnelma oli keltaista, oranssia ja ruskeaa.

Leena on kertonut, että kerran hän oli ollut niin rikki ja puhki, että oli ilmoittanut työpaikalle olevansa kipeä. Tämä on iso juttu. Leena on varmasti maailman tunnollisin työntekijä. Hän oli sanonut minulle, että nyt on sellainen juttu, että oltaisiin koko päivä kotona ja aamiaiseksi syödään vain jätskiä. Se oli kova irtiotto. Arvostin varmasti silloinkin Leenaa. Ja arvostan edelleen juuri tällaisia pieniä hetkiä elämässä. Etenkin sunnuntaista on muodostunut tärkeä Leenan ansiosta. Pitää aina ”muistaa pyhittää sunnuntai”. Tämä ei liity mitenkään kristinuskoon. Sunnuntai oli pyhä pitsahetki yhdessä Suomen ensimmäisistä pitserioista Jyväskylän keskustassa. Söin sen kunniaksi vähintään yhden viipaleen pitsaa. Sen jälkeen sain *Tex Willerin* R-kioskilta. Huikeaa. Olin myös päässyt käymään ihan yksin kirjastossa, jossa näytettiin sunnuntaiaamuisin piirrettyjä lasten-elokuvia. Leffat olivat itäeurooppalaisia piirrettyjä, kuten *Myyrä* ja *Krokotiili Gena*, muttei missään tapauksessa amerikkalaisia Walt Disneyn elokuvia. Toisaalta kovin hetki oli aina mustavalkoinen Johnny Weismullerin *Tarzan*-elokuva kerran vuodessa.

Muistan myös jääkaapin, jonka sisällöstä en ollut kiinnostunut. Ovi sen sijaan oli vuorattu kuvilla ja julisteilla. Se oli lehdistä

”Kuka toi luulee olevansa?”

”Mitä se on tehnyt?”

WALLU VALPIO tuli koko kansan tietoisuuteen MoonTV:n ja Far Out -ohjelman ansiosta 2000-luvun alkupuolella. Pintajulkisten VIP-bileet ja Tavastian takahuone tulivat tutuiksi sittemmin pitkän uran tehneelle värikkäälle media- ja rockpersoonalle, kunnes lento katkesi sairaalaan. Oli itsetutkiskelun paikka. Pitäisikö hiljentää tahtia? Onko hän pelkkä hedonisti ja seksi-addikti? Pitäisikö pyytää anteeksi? Keneltä? Miten?

WALLU VALPIO tekee elämäkerrassaan tilinpäätöksen eikä anna armoa itselleen. Hän kertoo, miten työttömän elämästä haaveilleesta timpurista tuli täystyöllistetty julkkis ja miksi juuri hän sai elättää itsensä humalassa päätään aukomalla.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-1221-0